De Raad in Gesprek - Hoorcollege Janine Janssen: 'Kinderen in gezinnen met geweld: van onzichtbaar naar gezien'

Vragen uit de live chat met antwoorden van Janine

Blok 1

Waar ligt de grens tussen een normale ruzie en psychisch geweld?

Een ruzie of meningsverschil hoort bij menselijke relaties. De grens wordt overschreden wanneer sprake is van een patroon van vernedering, intimidatie, controle, manipulatie of angst. Bij psychisch geweld gaat het niet om één incident, maar vaak om gedrag dat structureel het zelfbeeld, de autonomie of de veiligheid van de ander aantast. De vraag is daarom niet alleen wat er gebeurt, maar ook hoe vaak, hoe langdurig en met welk effect op het slachtoffer.

Kun je slachtoffer zijn wanneer je door gevolgen van kindermishandeling zelf strafbare feiten gaat plegen?

Ja, slachtofferschap en daderschap sluiten elkaar niet uit. We weten uit onderzoek dat ervaringen van mishandeling, verwaarlozing en traumatisering het risico op probleemgedrag, verslaving, agressie en criminaliteit kunnen vergroten. Dat betekent niet dat iemand geen verantwoordelijkheid draagt voor zijn gedrag of dat strafbare feiten daarmee worden gerechtvaardigd. Wel helpt kennis over eerdere slachtofferervaringen om gedrag beter te begrijpen en passende ondersteuning of interventies te bieden.

Blok 2

Wat te doen als kinderen zwijgen en ouders verschillende verhalen vertellen?

Het ontbreken van een verklaring van een kind betekent niet dat er geen zorgen zijn. Professionals moeten dan breder kijken naar signalen, patronen en gedragingen. Belangrijk zijn:

- langdurige observatie;
- gesprekken met verschillende betrokkenen;
- informatie-uitwisseling;
- aandacht voor lichamelijke, emotionele en gedragsmatige signalen.

De vraag hoeft niet altijd te zijn: 'Wat is precies gebeurd?' maar ook: 'Is dit kind veilig?' Veiligheid beoordelen kan vaak wel, ook als niet alle feiten vaststaan.

Hoe benaderen we gezinnen waarin geweld cultureel genormaliseerd is?

Daarvoor is culturele sensitiviteit nodig, maar geen cultureel relativisme. Professionals moeten begrijpen welke normen en waarden een rol spelen, zonder geweld te accepteren.

Het uitgangspunt blijft dat geweld tegen partners, kinderen of andere gezinsleden niet gerechtvaardigd is. Nieuwsgierigheid naar de culturele context en duidelijkheid over grenzen moeten hand in hand gaan.

Bij sommige ernstige zaken van kindermishandeling ontstaat achteraf de indruk dat signalen zijn gemist of onvoldoende zijn verbonden. Wat weten we inmiddels uit onderzoek over dergelijke patronen, en wat weten we eigenlijk nog niet?

Er is zeker behoefte aan meer kennis over extreem en langdurig geweld tegen kinderen. Zaken zoals Vlaardingen en Stadskanaal roepen de vraag op hoe ernstige mishandeling zo lang onopgemerkt kan blijven. Dergelijke zaken laten vaak zien dat cruciale informatie versnipperd aanwezig was bij verschillende organisaties en professionals. Onderzoek zou zich niet alleen moeten richten op de daders, maar ook op signalering, informatie-uitwisseling, risicotaxatie en het functioneren van beschermingssystemen. Uiteindelijk gaat het erom lessen te trekken waarmee vergelijkbare situaties eerder kunnen worden voorkomen.

Blok 3

Welke praktische tools kunnen professionals morgen al toepassen?

Professionals hebben vaak behoefte aan concrete handvatten. Denk aan:

- het consequent toepassen van de Meldcode Huiselijk Geweld en Kindermishandeling;
- werken met risicotaxatie-instrumenten;
- systematisch vastleggen van signalen en zorgen.

Vaak zit de winst niet in een nieuwe methode, maar in het consequent gebruiken van bestaande instrumenten.

Hoe gaan we het redden met tijdgebrek en bezuinigingen?

Dat is een ingewikkelde realiteit. Professionals kunnen niet steeds meer taken krijgen met steeds minder middelen. Het risico is dat signalering, samenwerking en preventie juist onder druk komen te staan, terwijl die essentieel zijn om ernstige situaties te voorkomen. Daarom moet naast aandacht voor vakmanschap ook aandacht blijven bestaan voor voldoende capaciteit, scholing en ondersteuning van professionals.

Is een systeemverandering nodig om samenwerking te verbeteren?

Waarschijnlijk wel. Veel professionals willen samenwerken, maar lopen tegen organisatorische, juridische en financiële schotten aan. Ernstige gevallen van kindermishandeling laten vaak zien dat niemand het volledige beeld had. Dat vraagt niet alleen om betere samenwerking tussen individuele professionals, maar ook om systemen die informatie-uitwisseling, gezamenlijke verantwoordelijkheid en continuïteit van zorg beter

ondersteunen. Tegelijkertijd is samenwerking niet iets wat vanzelf ontstaat. Samenwerken is een professionele vaardigheid die geleerd, geoefend en onderhouden moet worden. Professionals moeten leren elkaars taal te spreken, verschillende perspectieven te begrijpen en gezamenlijk afwegingen te maken, juist in complexe situaties waarin signalen versnipperd zijn. Systeemverandering alleen is daarom niet voldoende; ook investeren in opleiding, training en gezamenlijke reflectie is noodzakelijk.

Verder lezen

https://www.researchgate.net/publication/356597562_De_toren_van_Babel (over samenwerken)

https://www.researchgate.net/publication/335973347_Focus_op_eer_Een_verkenning_van_eerzaken_voor_politieambtenaren_en_andere_professionals (checklist met vragen over culturele context)

https://www.researchgate.net/publication/401536544_De_prijs_van_het_vuur_Technologie_en_geweld_in_afhankelijkheidsrelaties

Gewijzigde veldcode